

A KULTURÁLIS KRÍZIS LEGYÓZÉSÉRŐL

Otto Gross*

Az alábbiakban (egy kicsit megkésve) válaszolok arra a bírálatra, amellyel Landauer az ő *Sozialist*-jában a pszichoanalízist és személyemet illetve. Ezt annak idején kénytelen voltam válasz nélkül hagyni, mivel Gustav Landauer úr megtagadta lapjában írásom publikálását. A támadással most csak szakmai tekintetben szeretnék foglalkozni. Ami személyes vonatkozásait illeti, csak annyit tudnék hozzáfűzni, hogy Landauer úr becstelenül elferdítette az igazságot.

Hadd említsem itt meg, hogy júniustól Franz Junggal együtt egy pszichoanalízist népszerűsítő folyóiratot szándékozom kiadni.

*

A tudattalan pszichológiája a forradalom filozófiája. Arra hivatott, hogy az emberi lélekben zajló lázadás fermentuma legyen, hogy felszabadítsa a saját tudattalanja által megbéklyózott individuumot. Arra hivatott, hogy belsőleg képessé tegyen a szabadságra, és a forradalom előkészítője legyen.

Minden érték radikális átértékelését – e napjainkban kezdődő, de csak a jövőben kiteljesedő folyamatot – két nagy gondolkodónk idézte elő: Nietzsche azzal, hogy feltárta a lelki élet mélységeit, és S. Freud az

* Eredeti megjelenés: in: *Die Aktion* (3), 14: 384-387, 1913. 04. 02. A fordítás alapjául szolgáló kiadás: Gross, Otto: *Zur Überwindung der kulturellen Krise*. In: *Von geschlechtlicher Not zur sozialen Katastrophe*. Hamburg: Edition Nautilus, 2000, 59-62. A szövegben szereplő kiemelések Otto Grosstól származnak.

úgynevezett pszichoanalitikus technika felfedezésével. E gyakorlati módszer először teszi hozzáférhetővé a tudattalant az empirikus megismerés számára, ami annyit jelent, hogy lehetségessé vált számunkra önmagunk megismerése. Ezzel megszületett egy új etika, amely arra szólít fel minket, hogy önmagunkat és embertársainkat illetően tényleges tudás birtokába jussunk.

Ennek az újfajta etikai követelménynek abban áll lenyűgöző ereje, hogy a lényeges, leginkább tudásra érdemes dolgokról – létünkről, belső életünkről, rólunk, emberekről – eddig mit sem tudtunk, még arra sem voltunk képesek, hogy kérdezzünk. Amit most alkalmunk nyílik megtudni, az az, hogy közülünk minden ember csak tört részét ismeri sajátjaként annak, amit lelki személyisége összességében magában foglal.

Kivétel nélkül minden emberi lélekben szétesett az összfunctió és a tudat egysége, levált a tudat számára irányíthatatlan és ellenőrizhetetlen tudattalan, amely rejtve marad az önmegfigyelő tevékenység előtt.

Feltételeznem kell, hogy az olvasóközönség számára már ismeretek a freudi módszer alapjai és jelentősebb vívmányai. A lelki élet célszerűtlenségeit és fogyatékoságait Freud óta olyan belső élmények következményeként fogjuk fel, amelyek nagyfokú konfliktust gerjesztő affektustartalmuknál fogva feloldhatatlannak tűntek, ezért – mindenekelőtt a kora gyermekkorban – kikapcsolódtak az éntudatos belső élet kontinuitásából. E kiszorult tudattartalmak ezután kontrasztmótvumokként továbbra is hatékonyak maradnak és a tudattalantól megfélemezhetetlenül fejtik ki kártékony hatásukat. Úgy vélem, hogy az elfojtások létrejöttében lényegében nem a szexuális mozzanatoknak, hanem sokkal inkább a belső konfliktusnak jut a döntő szerep – máig időszerű és helyálló, amit Carl Wernicke a konfliktus patogén voltáról írt. A szexualitás végtelen számú belső konfliktus univerzális kiváltó oka lehet, de nem önnön természetéből kifolyólag, hanem egy olyan szexuálmorál tárgyaként, amely ellentétben áll mindazzal, ami értéket képvisel, az emberi akarattal és a valósággal.

Azt kell látnunk, hogy e konfliktusok tulajdonképpen mivolta egy mindennek a háttérében álló ősoakra, a saját és az idegen, vagyis a velünk született egyéni és a szuggesztív ráhatással ránk kényszerített,

belénk nevelt tartalmak konfliktusára vezethető vissza. Az individualitásnak és a *belsővé tett autoritás*nak ez a konfliktusa – ma sokkal inkább, mint valaha – a gyermekkor tragikumája.

Annál tragikusabb ez a konfliktus, minél gazdagabb és minél szilárdabban rögzült az egyéniség. Minél intenzívebben és minél korábban lépnek közbe a külső ráhatás ellen bizonyos védekező mechanizmusok, annál inkább kiéleződik, és annál korábban mélyül el a belső konfliktus. Csak azon jellemeket kíméli, akiknek az individualitása olyan gyengén fejlődik ki és oly kevéssé ellenállóképes, hogy az a környezeti szuggesztiók – a nevelés – nyomása alatt valósággal elsorvad és semmivé lesz. Az őket vezérlő motívumok csupán az idegen értékítéletek és viselkedésminták belsővé tett anyagából tevődnek össze. E másodrangú karakterek – látszólag – megőrizhetik egészségüket, vagyis esetükben a lelki totalitásnak, jobban mondva a lélek maradványainak zavartalan együttműködése figyelhető meg. Ellenben mindazon egyének, akik a normalitás fölé emelkedtek, képtelenek a fennálló viszonyok között a megbetegítő konfliktus mellett elmenni és *individuais egészségüket* elérni, más szóval az egyéniség harmonikus, teljes kifejlődését megvalósítani és adottságaikban rejlő minden lehetőséget kibontakoztatni.

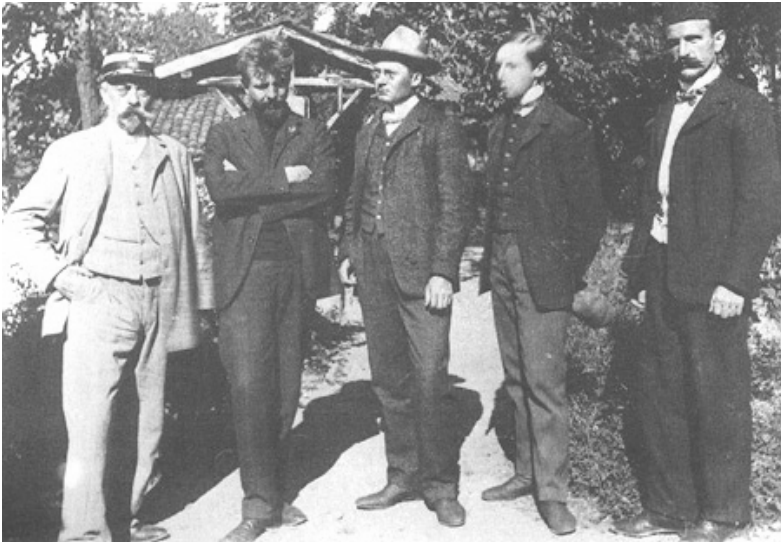
Bármilyen formában nyilvánulnak is meg az ilyen karakterek – akár a törvények és az erkölcs ellen viaskodva, akár átlagon felül pozitívan, vagy magukba roskadva és betegen –, és bárhogy is fogadja őket környezetük – megvetéssel, tisztelettel, vagy akár részvétellel –, nyugtalanítóan különbözőnek érzik őket, és mint ilyet, eddig megpróbálták őket kiközösíteni, kitzasztani. Meg fogják azonban érteni, hogy ma ezek az emberek tekintendőek egészségesnek, haladó szellemű harcosnak, akiktől és akiknek a példáján tanulni kell.

Mindezidáig a történelem egyetlen forradalmának sem sikerült kivívnia az egyén szabadságát. A forradalmak sorra elkorcsultak, egy új burzsoázia előfutárává vedlettek, és végül sietve igazodtak az általánosan érvényben lévő normákhoz. Azért buktak el, mert a tegnap forradalmárja magában hordozta az autoritást. Csak most ébredünk rá, hogy *a család minden autoritás forrása*. Most válik világossá, hogy a szexualitás és a zsarnoki tekintély összefonódása – ahogy az a ma még uralkodó patriarchális családszerkezetben megmutatkozik – minden individualitást láncba ver.

A magas kultúrák válságos időszakainak állandó velejárója a házasság, e paraszti intézmény, és a családi kötelek lazulása fölötti panaszkodás – de ebből az »erkölcstelenedési tendenciából« nem lehetett kihallani az emberiség megváltását követelő életigenlő etikus kiáltást. Minden újra romba dőlt, és az eredendő bűntől – a nő gyermekek miatti rabszolgasorba jutásától – való megszabadulás problémája megoldatlan maradt.

A ma forradalmárja, aki a nemek közötti kapcsolatot a tudattalan pszichológiája segítségével egy szabad, boldogságot ígérő jövőben látja, az erőszak legősibb formája, az apa és az apajog ellen harcol. Az eljövendő forradalom az anyajog forradalma. Nem számít, milyen formában és milyen eszközökkel fog végbe menni.

Friedrich Melinda fordítása

Otto Gross (balról a második) és C. G. Jung, feltehetően 1908-ban